

Definiowanie uczestników stosunków międzynarodowych

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Martyna Krystman, *Umowa międzynarodowa jako podstawa decyzji administracyjnej*, „Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM” 2020, nr 10, s. 159.
- Źródło: Beata Molo, *Stosunki międzynarodowe – pojęcie, zakres oraz forma z perspektywy wybranych teorii i podejść badawczych*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, nr XV (3), s. 10.

- Źródło: Beata Molo, *Stosunki międzynarodowe – pojęcie, zakres oraz forma z perspektywy wybranych teorii i podejść badawczych*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, nr XV (3), s. 20.
- Źródło: Maciej Hypś, *Państwo jako podmiot współczesnych stosunków międzynarodowych*, 14.02.20009 r., dostępny w internecie: konflikty.pl [dostęp 18.02.2021 r.].

Definiowanie uczestników stosunków międzynarodowych

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

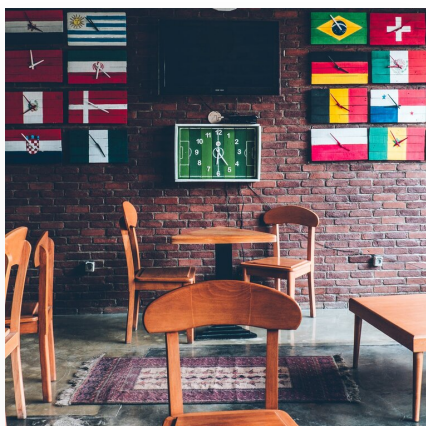
Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

Na międzynarodowej scenie politycznej funkcjonuje wiele podmiotów – państw, organizacji międzynarodowych, korporacji. Różnią się one charakterem, funkcjami, zasięgiem działania. Pomiedzy podmiotami stosunków międzynarodowych istnieją różnorakie relacje, np. współpraca, rywalizacja czy konflikt. Ich wzajemne interakcje regulowane są zapisami prawa międzynarodowego, które wprowadza określone reguły funkcjonowania w środowisku międzynarodowym. We współczesnym świecie, kiedy opinia publiczna coraz bardziej wpływa na decyzje polityczne, a koncerny i korporacje transnarodowe stają się coraz aktywniejsze, ogromny wpływ na relacje między podmiotami prawa mają również media społecznościowe. W dobie globalizacji decyzje państw narodowych mają w tym zakresie coraz mniejszy wpływ. Inaczej też rozumiemy suwerenność państwową. Spróbujmy uporządkować wiedzę na temat relacji międzynarodowych i ich uczestników.

Twoje cele

- Zdefiniujesz pojęcie stosunków międzynarodowych.
- Wskażesz na znaczenie pozapaństwowych uczestników stosunków międzynarodowych.
- Rozróżnisz rodzaje mocarstw i wskażesz na podstawowe różnice między nimi.
- Ocenisz znaczenie mocarstw w stosunkach międzynarodowych.

Dla zainteresowanych

**Podmioty i zasady
stosunków
międzynarodowych**

Uczestnicy stosunków międzynarodowych

Uczestnicy stosunków międzynarodowych to bardzo zróżnicowana grupa: począwszy od państw jako podstawowych ogniw relacji politycznych, a skończywszy na organizacjach międzynarodowych – międzyrządowych czy pozarządowych. Przedstawienie obrazu uczestników – państw, narodów, organizacji pozarządowych oraz opinii publicznej – daje pełny obraz politycznego układu w stosunkach światowych. Ważnym aspektem tematu jest wzajemne oddziaływanie uczestników stosunków międzynarodowych.

Uczestników stosunków międzynarodowych można określić jako **podmioty zdolne do aktywności międzynarodowej**, a zatem do jej zmieniania lub utrwalania w sposób zamierzony. Oto najważniejsze elementy charakteryzujące uczestników stosunków międzynarodowych:

- uczestnik jest tylko jednym z elementów szerszej zbiorowości podmiotów podejmujących aktywność tego samego typu;
- aktywność uczestnika jest częścią składową – elementem całości stosunków międzynarodowych;
- każdy uczestnik ma swój udział w rezultatach zbiorowej aktywności, którymi są procesy i zjawiska międzynarodowe oraz odpowiadające im stany środowiska międzynarodowego.

Uczestnicy stosunków międzynarodowych są zbiorowością bardzo niejednorodną, różnią się między sobą pod wieloma względami. Ich podział uwzględniający takie różnice przedstawiono na poniższym schemacie:

- uczestnicy stosunków[br] międzynarodowych
 - [bold]państwa[/]{value=40}
 - [bold]uczestnicy pozapaństwowi[/]{value=40}
 - narody{value=37}
 - organizacje i ruchy[br] międzynarodowe{value=37}
 - uczestnicy transnarodowi, [br]tacy jak międzynarodowe [br]korporacje, kościoły,[br] fundacje{value=37}
 - podejmujące[br] aktywność [br]międzynarodową prywatne[br] i terytorialne podmioty [br]krajowe, takie jak partie[br] polityczne, organizacje [br]społeczne czy osoby[br] fizyczne{value=37}

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Państwo

Niewątpliwie najważniejszymi uczestnikami stosunków międzynarodowych są państwa. Przemawiają za tym następujące argumenty:

- państwa są elementarnymi jednostkami środowiska międzynarodowego, a zarazem najwyżej zorganizowanymi podmiotami zbiorowymi;
- państwa są najbardziej dynamicznymi i wpływowymi uczestnikami stosunków międzynarodowych;
- wśród stosunków międzynarodowych najważniejsze są stosunki między państwami.

Podstawową zasadą działalności państwa jest zasada [suwerenności](#). Teorie opisujące suwerenność dzielimy na dwie kategorie: monistyczne i pluralistyczne.

W rozumieniu **monistów** państwo jest osobą prawną, nieodpowiadającą przed żadnym innym podmiotem i wolną od jakiejkolwiek władzy nadrzędnej. Do głównych filozofów propagujących tak rozumianą suwerenność należą: Jean Bodin, Niccolò Machiavelli i Thomas Hobbes. W ich ujęciu państwa mają nieograniczoną suwerenność w polityce zagranicznej, podobnie jak w polityce wewnętrznej. Założenie takie wynikało z paradygmatu **stanu natury**, w którym panujący ma najwyższą władzę zwierzchnią.

Inny sposób ujmowania suwerenności zaproponowany został w ramach tzw. szkoły **pluralistów**, której głównym przedstawicielem był Harold Laski. Dla pluralistów państwo to jeden z wielu podmiotów suwerenności, gdyż jest ona cechą wszystkich organizacji i zrzeszeń społecznych.

Zakres działania państwa

Działania państwa wynikają przede wszystkim z jego **potencjału**, czyli zasobów materialnych i ludzkich. Czynniki te mogą być uruchamiane przez dane państwo do osiągnięcia celów. Przykładowo w Stanach Zjednoczonych istnieje duże zaplecze naukowców – specjalistów od fizyki jądrowej, w związku z czym możemy założyć, że zostaną oni wykorzystani przez państwo do budowy ładunków nuklearnych. Tym samym wzmocni się siła państwa i Stany Zjednoczone osiągną wiodącą rolę na świecie. Innym przykładem wykorzystania zasobów naturalnych może być Arabia Saudyjska, która ma największe zasoby ropy naftowej. Podnosząc cenę surowca, np. przez zmniejszenie wydobycia, państwo to może wywoływać napięcia w stosunkach międzynarodowych.

Warto jednak pamiętać, że współczesne stosunki międzynarodowe charakteryzują się ogromną złożonością – na pozycję państwa wpływa nie tylko jego potencjał, ale i wiele innych czynników. W efekcie ład międzynarodowy, który obecnie kształtuje się na świecie, ma charakter wielobiegunowy – trudno byłoby bowiem jednoznacznie wskazać tylko jedno czy choćby nawet kilka państw, które wyraźnie dominowałyby nad innymi.

Pod względem efektywności państwa możemy podzielić na następujące grupy:

mocarstwa uniwersalne

zdolne do działań w skali globalnej (Stany Zjednoczone);

mocarstwa sektorowe

zdolne do działań w skali globalnej, ale tylko w jednej określonej dziedzinie, np. gospodarczej (Chiny);

mocarstwa regionalne

zdolne do efektywnego działania w regionie (Niemcy);

mocarstwa lokalne

zdolne do działań w skali lokalnej (Czechy, Polska).

Drugim elementem zdolności aktywnego działania na arenie międzynarodowej jest **uznanie państwa** przez inne podmioty stosunków międzynarodowych. Uznanie to jest warunkiem koniecznym do nawiązania stosunków dyplomatycznych między państwami.

Najlepszym przykładem takiego stanu stosunków międzynarodowych jest nieuznawanie Chin przez Stany Zjednoczone, aż do czasu wizyty amerykańskiego prezydenta Richarda Nixona w 1972 r. Przez cały okres od powstania Chińskiej Republiki

Ludowej Waszyngton blokował przywrócenie miejsca ChRL w Organizacji Narodów Zjednoczonych, tym samym ograniczając pole działań **dyplomatycznych** Pekinu. Kiedy jednak w październiku 1971 r. wykluczono Tajwan z ONZ, a przywrócono miejsce ChRL, otworzyły się nowe możliwości działań na forum międzynarodowym. Konsekwencją wizyty Nixona w Chinach było powstanie przedstawicielstwa dyplomatycznego w Waszyngtonie i Pekinie, co umożliwiło np. ożywienie współpracy gospodarczej.

Mao Zedong i Richard Nixon, 1972 r.

Źródło: White House Photo Office Collection , domena publiczna.

Trzecim warunkiem jest **ograniczenie działalności państwa** przez podpisywane konwencje międzynarodowe. Szczególnym przypadkiem są państwa neutralne, które nie mogą wchodzić w żadnego typu sojusze. W zdecydowany sposób ogranicza to ich działanie. Klasycznym przykładem jest tu Szwajcaria, która jeszcze do niedawna nie była członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Czwartym czynnikiem jest **zakres autonomii** oraz swobody państwa na arenie międzynarodowej. Przykładem obrazującym ten proces może być np. rząd RP na uchodźstwie, który zakończył swoją misję dopiero po przemianach w 1989 r. Wtedy to, 22 grudnia 1990 r., pierwszy prezydent wolnej Polski Lech Wałęsa wysłał samolot po przebywających w Londynie członków rządu polskiego na uchodźstwie.

Kolejnym czynnikiem warunkującym aktywność działalności państwa na arenie międzynarodowej jest **zakres nawiązania stosunków dyplomatycznych**. Często zdarza się, że państwa zrywają bądź zawieszają wzajemne relacje, np. PRL w 1967 r. zerwała stosunki z Izraelem, a w 1973 r. zawiesiła stosunki z Chile.

Naród

Ważnym uczestnikiem stosunków międzynarodowych są narody. Stają się nim, gdy występują na rzecz utworzenia własnego państwa, zatem ich udział jest **przejściowy**. Naród jest uczestnikiem stosunków międzynarodowych tylko wtedy, gdy jest dobrze zorganizowany i występuje w swoim imieniu na forum międzynarodowym.

Jedną z kategorii, która odzwierciedla taką możliwość, są **rządy i organizacje rządowe na uchodźstwie**. Rządy na uchodźstwie powstawały np. w efekcie powikłanych dziejów Europy w minionym stuleciu. Natomiast organizacje rządowe na uchodźstwie tworzyły się w wyniku zamętu, jaki pozostawiły po sobie na innych kontynentach europejskie imperia

kolonialne. Istnieje również inna grupa – rządy tworzone na emigracji w proteście przeciw opresyjnej władzy w danym kraju, np. w Mjanmie (Birmie).

Uogólniając zatem, naród jako uczestnik stosunków międzynarodowych to grupa ludzi połączonych przekonaniem o wspólnocie swojego pochodzenia i dążących do uzyskania lub utrzymania swojego niezależnego państwa.

Trudności ze stworzeniem jednolitej reprezentacji na arenie międzynarodowej pojawiają się wówczas, gdy naród nie stanowi jednolitej struktury etnicznej. Wśród narodów możemy rozróżnić **narody etnicznie jednorodne**, wywodzące się z jednego ludu, i **narody złożone, wielorodne**, które nazywa się czasem **wielkimi narodami**. Dla porównania można przytoczyć przypadek dwóch narodów: polskiego i chińskiego. Niewątpliwie w przypadku Polski łatwiej było stworzyć rząd na uchodźstwie – jednolity etnicznie naród mógł w miarę sprawnie stworzyć struktury reprezentujące okupowane państwo. W przypadku Chin, na terenie których żyje 56 narodowości, przedsięwzięcie to wymagało większych kompromisów. Mieszkający w zachodnich Chinach muzułmanie – Ujgurzy – dążyli do wykorzystania sytuacji i stworzenia własnego rządu, tworząc podstawy przyszłego państwa ujgurskiego.

Inaczej sytuacja przedstawia się w przypadku narodu amerykańskiego. Mimo że nie występuje tu wątek etniczny, Amerykanie czują się narodem ze względu na swoją dwupółwieczną historię, grupę „sygnatariuszy” Deklaracji niepodległości z 1776 r. czy wcześniejszych „ojców założycieli” oraz symbole – flagę i godło Stanów Zjednoczonych.

W porównaniu do państw narody mają ograniczone możliwości i zakres działania na arenie międzynarodowej. Mimo że mogą nawiązywać i utrzymywać stosunki z innymi uczestnikami, to ich ranga i znaczenie są dużo niższe niż w przypadku stosunków utrzymywanych przez państwo. Niektóre organizacje narodowe, np. Organizacja Wyzwolenia Palestyny czy ruchy narodowowyzwoleńcze Wietnamu, Laosu i Kambodży, mogły zawierać i podpisywać umowy lub uczestniczyć w pracach organizacji międzynarodowych.

Narody bez państwa

Zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych narody mają prawo do samostanowienia, czyli swobodnego określania własnego statusu politycznego, społecznego czy gospodarczego. Najbardziej oczywistym sposobem urzeczywistnienia tego prawa jest utworzenie własnego państwa. W praktyce jednak, ze względu na rozmaite czynniki, najczęściej polityczne, nie każdemu narodowi udaje się z tego prawa korzystać. W efekcie wciąż istnieją na świecie narody, które własnego państwa nie posiadają – jednym z wielu przykładów są tu Kurdowie mieszkający na terenie Turcji, Iraku, Iranu i Syrii. Historia pokazuje jednak, że spłot wydarzeń na światowej arenie politycznej może przynieść sprzyjające takim bezpaństwowym narodom okoliczności, w efekcie których uda się im prawo do

samostanowienia zrealizować. Przykładem mogą tu być państwa afrykańskie odzyskujące suwerenność w dobie dekolonizacji. W 1960 r. niepodległość uzyskało 16 takich państw, a rok ten nazwano Rokiem Afryki.

Innym przykładem z końca XX i początku XXI w. są narody Kaukazu, Górnego Karabachu, Abchazji, Południowej Osetii i Naddniestrza. Mimo że uzyskały one prawo do samostanowienia, to jednak ich aktywność była w dużym stopniu inspirowana przez Rosję (mechanizm nacisku na rządy Azerbejdżanu, Gruzji i Mołdawii). Moskwie chodziło głównie o polityczne podporządkowanie państw Południowego Kaukazu oraz Naddniestrza będącego częścią Mołdawii, a także o uniemożliwienie

zjednoczenia tego kraju z Rumunią. Samostanowienie Słowian naddniestrzańskich (Rosjan i rusyfikowanych Ukraińców) stało się więc środkiem przeciw samostanowieniu Rumunów mołdawskich. Na większości obszarów dotkniętych konfliktami powstały „parapaństwa”, które stały się trwałym elementem układu sił w regionie. W Czeczenii, w następstwie opanowania republiki przez armię rosyjską, toczą się walki o charakterze partyzanckim. Czeczeńcy niemający niepodległego państwa mogą prowadzić aktywną działalność na forum międzynarodowym, wykorzystując do tego organizacje pozarządowe.

Na wsparcie ze strony rządów i organizacji pozarządowych mogą liczyć uchodźcy z terenów objętych [wojną](#). W skali globalnej działania takie koordynowane są przez agendę ONZ – Biuro Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców. Ponadto przy pomocy rządów różnych państw, w tym Polski, funkcjonują regionalne centra informacji, m.in. Czeczeński Ośrodek Informacyjny w Warszawie i Krakowie oraz Przedstawicielstwo Czeczeńskiej Republiki Iczkerii w Polsce.

Flaga z godłem niepodległej Czeczenii

Źródło: Ammian, licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

dyplomacja

termin mający wiele znaczeń:

- negocjowanie umów międzynarodowych, mających na celu zawarcie korzystnych umów handlowych, uzyskanie poparcia politycznego czy wojskowego;
- zapobieganie powstawaniu sporów i łagodzenie konfliktów;
- działalność instytucji państwowych czy międzynarodowych, regulujących stosunki z innymi państwami czy organizacjami międzynarodowymi;

- instrument, za pomocą którego państwo wyraża i prowadzi swoją politykę zagraniczną w stosunkach zewnętrznych;
- sztuka zawierania kompromisu i ugody

naród

trwała wspólnota ludzka, stworzona dzięki wspólnej przeszłości, kulturze, wspólnemu językowi, terytorium i życiu ekonomicznemu oraz świadomości własnej odrębności wśród innych narodów

opinia publiczna

poglądy, oceny, sądy członków całej społeczności; poglądy i opinie dotyczące przede wszystkim ważnych spraw natury państwowej lub społecznej

organizacje międzynarodowe

trwałe związki państw lub osób fizycznych i prawnych pochodzących z różnych państw; są to zatem podmioty zbiorowe o międzynarodowym składzie, realizujące wspólne cele i reprezentujące zbiorowe interesy

państwo

podmiot prawa międzynarodowego, mający: stałych mieszkańców, struktury prawne, suwerenną władzę, określone terytorium oddzielone od innych granicą, zdolność wchodzenia w relacje międzynarodowe

prawo międzynarodowe

jedna z gałęzi prawa, obejmująca zespół norm i regulacji odnoszących się do problemów międzynarodowych; prawo międzynarodowe wyróżnia się przede wszystkim sposobem powstawania związanych z nim norm i regulacji oraz rodzajem podmiotów będących jego adresatami

suwerenność państwowa

niezależność władzy państwowej od jakiejkolwiek innej władzy

umowa międzynarodowa

wspólne oświadczenie podmiotów prawa międzynarodowego, które tworzą prawo międzynarodowe

wojna

zerwanie stosunków pokojowych między państwami i przejście w stan konfliktu charakteryzującego się walką zbrojną i aktami wrogimi, skierowanymi przeciwko

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematem i wykonaj ćwiczenia.

Jak możemy zdefiniować uczestnika (czyli podmiot) stosunków międzynarodowych?

1

Uczestnik stosunków międzynarodowych to każda jednostka lub organizacja, która odgrywa dającą się zidentyfikować rolę w tych stosunkach.

2

Jakie są cechy dojrzałego uczestnictwa w stosunkach międzynarodowych?

- autonomiczność działań;
- reprezentatywność;
- wpływ;
- cele działalności;
- poziom działalności;
- struktura.

Wyróżniamy dwa typy uczestników stosunków międzynarodowych:

- państwa;
- uczestników niepaństwowych.

3

4

Z zagadnieniem stosunków międzynarodowych wiąże się **podmiotowość prawnomiędzynarodowa**. Definiowana jest jako zdolność nabywania i zaciągania zobowiązań międzynarodowych. Cechuje przede wszystkim państwa i bywa utożsamiana z suwerennością.

5

Atrybuty podmiotowości prawnomiędzynarodowej:

- *ius legationis*, czyli możliwość przyjmowania i wysyłania przedstawicieli;
- *ius tractatum*, czyli prawo zawierania umów międzynarodowych;
- *ius standi*, czyli możliwość występowania w charakterze strony przed różnymi sądami międzynarodowymi.

6

W szerokim ujęciu podmiotami prawa międzynarodowego są również:

- organizacje międzynarodowe;
- jednostki nieterytorialne (*sui generis*);
- osoby fizyczne i prawne;
- narody;
- terytoria międzynarodowe;
- terytoria zależne;
- zbiorowe podmioty gospodarcze;
- uczestnicy transnarodowi;
- zbiorowe podmioty międzypaństwowe.

Ćwiczenie 1

Wymień przykładowych uczestników stosunków międzynarodowych na podstawie listy zaprezentowanej w schemacie.

Ćwiczenie 2

Oceń dojrzałość uczestnictwa Polski w stosunkach międzynarodowych. Posłuż się konkretnymi przykładami.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Według monistów państwo jest...

☐

osobą fizyczną, nieodpowiadającą przed żadnym innym podmiotem i wolną od jakiegokolwiek władzy nadrzędnej.

☐

osobą prawną, nieodpowiadającą przed żadnym innym podmiotem i wolną od jakiegokolwiek władzy nadrzędnej.

☐

jednym z wielu podmiotów suwerenności.

☐

osobą prawną, objętą konkretną władzą nadrzędną.

Ćwiczenie 2

Zaznacz kraje, które są mocarstwami na poziomie regionalnym i nie wyższym.

☐ Indie

☐ Słowacja

☐ Kanada

☐ Chiny

☐ Stany Zjednoczone

☐ Polska

☐ Niemcy

Ćwiczenie 3

Zaznacz, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Podstawową zasadą działalności państwa jest zasada suwerenności.	☐	☐
Polska jest mocarstwem regionalnym.	☐	☐
Im większy potencjał państwa, tym większe jego znaczenie na arenie międzynarodowej.	☐	☐
Korporacje o zasięgu globalnym nie są uczestnikami stosunków międzynarodowych.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenie.

((Martyna Krystman

Umowa międzynarodowa jako podstawa decyzji administracyjnej

Na pojęcie umowy międzynarodowej składają się zatem następujące elementy:

1. jest to umowa między dwoma lub więcej podmiotami prawa międzynarodowego, a stronami umów międzynarodowych mogą być m.in. państwa, organizacje międzynarodowe, Stolica Apostolska czy w ograniczonym zakresie osoby prawne;
2. jest to zgodne i wyraźne oświadczenie woli podmiotów prawa międzynarodowego, *ergo* umowa międzynarodowa nie może być wynikiem milczącego wyrażenia woli, a poprzedzona musi być *consensu*em;
3. jest to porozumienie, które może być zawarte w formie pisemnej albo ustnej;
4. może być ujęte w jednym bądź kilku dokumentach;
5. jest ono regulowane przez prawo międzynarodowe i wywołuje skutki prawne;
6. jest to porozumienie, w którym istotny jest zamiar wywołania skutków prawnych przez strony, a nie nazwa i forma umowy.

Zaznacz prawdziwe dokończenia zdania.

Umowa międzynarodowa...

- ☐ jest dobrowolną umową potwierdzoną zgodą wszystkich podmiotów ją podpisujących, przez nie uzgodnioną i realizującą ich interesy.
- ☐ może zostać zawarta wyłącznie między państwami.
- ☐ jest porozumieniem, którego forma ma wartość wtórną, a najważniejsze są jej postanowienia.
- ☐ owocuje skutkami prawnymi w prawie wewnętrznym państw ją podpisujących.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenie.

((Beata Molo

Stosunki międzynarodowe – pojęcie, zakres oraz forma z perspektywy wybranych teorii i podejść badawczych

Podstawowe założenia paradygmatu transnarodowego są następujące:

- poziom niepaństwowych podmiotów stosunków międzynarodowych jest właściwy dla poznania istoty polityki zewnętrznej i wewnętrznej państwa;
- bezcelowe jest rozgraniczanie funkcji polityki zagranicznej i wewnętrznej, gdyż różnią się jedynie konceptualnie;
- zmiany, jakie zachodzą w systemie międzynarodowym, są powodem zmniejszania się roli i znaczenia państwa w stosunkach międzynarodowych;
- polityczna mapa świata nie jest już odzwierciedleniem związków i zależności, jak też sprzężeń między podmiotami stosunków międzynarodowych, które kształtują społeczność międzynarodową;
- zmienia się funkcja granicy terytorium państwa; staje się ona łącznikiem ze środowiskiem międzynarodowym;
- z perspektywy państwa narodowego i skuteczności jego polityki ważne są rezultaty sprzężeń pomiędzy stosunkami wewnętrznymi i międzynarodowymi

Źródło: Beata Molo, *Stosunki międzynarodowe – pojęcie, zakres oraz forma z perspektywy wybranych teorii i podejść badawczych*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, nr XV (3), s. 10.

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
--------------	--------	-------

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
We współczesnych stosunkach międzynarodowych coraz większe znaczenie odgrywają podmioty pozapaństwowe.	☐	☐
Wzrost liczby korporacji transnarodowych jest skutkiem wzmocnienia roli państwa w stosunkach międzynarodowych.	☐	☐
We współczesnym świecie granice państw są elementem łączącym politykę wewnętrzną i międzynarodową państwa przez rozwój współpracy transgranicznej.	☐	☐
Wzrost znaczenia państw na arenie międzynarodowej skutkuje ograniczeniem roli organizacji gospodarczych i militarnych we współczesnym świecie.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenie.

((Beata Molo

Stosunki międzynarodowe – pojęcie, zakres oraz forma z perspektywy wybranych teorii i podejść badawczych

Przyjawszy, że „stosunki międzynarodowe są sferą realizacji interesów ich podmiotów za pomocą posiadanych” środków materialnych i niematerialnych, „to w każdej dziedzinie mogą one przejawiać się w formie” współpracy, rywalizacji i walki. W przypadku współpracy strony biorące w niej udział odnoszą korzyści, które mogą mieć charakter materialny lub niematerialny. Jest ona traktowana jako gra o sumie dodatniej. Natomiast rywalizacja oznacza, że korzyść jednej strony jest bezpośrednią stratą drugiej strony. Określa się ją jako grę o sumie zerowej. Jak pisze Mirosław Sułek, „na arenie międzynarodowej jest to rywalizacja o potęgę, natomiast udział poszczególnych jednostek politycznych ciągle się zmienia. Rywalizacja jest z tego punktu widzenia działalnością regulacyjną, polegającą na ustalaniu proporcji między współpracą a walką (...), a osią tej rywalizacji są stosunki sił”. Walka traktowana jest jako gra o sumie ujemnej – wszystkie strony biorące w niej udział ponoszą straty. Jako przykład wskazuje się walkę zbrojną.

Źródło: Beata Molo, *Stosunki międzynarodowe – pojęcie, zakres oraz forma z perspektywy wybranych teorii i podejść badawczych*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, nr XV (3), s. 20.

Rozstrzygnij, czy zdaniem autorki tekstu rywalizacja jest najlepszym sposobem realizacji celów państwowych.

Rozstrzygnięcie: tak ▼

Uzasadnienie:

The map illustrates the global distribution of power. The United States is the only Superpower (dark blue). Russia and China are Great Powers (medium blue). India, Brazil, and Australia are Regional Powers (light blue). Most other countries are Middle Powers (very light blue) or Small Powers (light grey).

Źródło: CaptainFugu, domena publiczna.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
We współczesnym świecie jedynym supermocarstwem są Chiny.	☐	☐
Na kontynencie eurazjatyckim możemy zauważyć funkcjonowanie pięciu mocarstw regionalnych.	☐	☐
Potencjał gospodarczy państw we współczesnym świecie jest ważnym elementem wysokiej pozycji państw w stosunkach międzynarodowych na arenie globalnej.	☐	☐
Najwyższą pozycję w relacjach międzynarodowych mają państwa nienależące do żadnej organizacji międzynarodowej.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenie.

((Maciej Hypś

Państwo jako podmiot współczesnych stosunków międzynarodowych

Wszystkie państwa są według prawa równe i suwerenne. Nie oznacza to jednak, że wszystkie dysponują takimi samymi możliwościami działania na arenie międzynarodowej. Niektóre z różnych względów mają ograniczoną zdolność wykonywania czynności prawnych. Zaliczamy do nich państwa zależne, których zdolność utrzymywania stosunków z innymi państwami jest ograniczona na rzecz innego podmiotu. Zaliczane są do tej grupy protektoraty oraz państwa wasalne. Ostatnim w Europie państwem wasalnym jest Andora, która płaci lenno Francji oraz biskupowi Urgel. Również państwa karłowate, ze względu na niewielki potencjał demograficzny, pozostawiają prowadzenie dużej części swojej polityki zagranicznej sąsiadom. Tak jest na przykład z San Marino, które zdaje się na Włochy, oraz Monako, pozostające w takim samym stosunku z Francją. Trzeba jednak w tym miejscu stanowczo podkreślić, że te minipaństwa są pełnymi podmiotami prawa międzynarodowego, co przejawia się między innymi poprzez ich uczestnictwo w wielu organizacjach rządowych. Ostatnią kategorią państw o ograniczonych możliwościach wykorzystania swojej podmiotowości są państwa trwale neutralne. Oznacza to, że ich neutralność została zagwarantowana przez inne państwa w odpowiednich umowach międzynarodowych. Państwa takie nie mogą uczestniczyć w żadnych sojuszach wojskowych, a armię mogą wykorzystywać tylko do samoobrony.

Podaj przykłady państw, które zostały uznane za trwale neutralne w Europie, i oceń, czy ich neutralność została zachowana.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Definiowanie uczestników stosunków międzynarodowych

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

VII. Współczesne stosunki międzynarodowe.

Uczeń:

1) przedstawia podmioty prawa międzynarodowego publicznego i podstawowe zasady prawa międzynarodowego (powstrzymania się od groźby użycia siły lub jej użycia, integralności terytorialnej, pokojowego załatwiania sporów, nieingerencji w sprawy wewnętrzne państwa, suwerennej równości, samostanowienia narodów, suwerenności, nienaruszalności granic);

2) wykazuje złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych oraz współzależność państw w środowisku międzynarodowym.

Zakres rozszerzony

XIII. Ład międzynarodowy.

Uczeń:

4) wyjaśnia na przykładach wzajemne zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe między państwami o różnym poziomie PKB i różnej jego strukturze; wyjaśnia znaczenie okresu kolonializmu w tych zależnościach.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie stosunków międzynarodowych;
- wskazuje na znaczenie pozapaństwowych uczestników stosunków międzynarodowych;
- rozróżnia rodzaje mocarstw i wskazuje na podstawowe różnice między nimi;
- ocenia znaczenie mocarstw w stosunkach międzynarodowych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- mapa myśli;
- puzzle;
- drama;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

2. Uczniowie, wykorzystując mapę myśli, wskazują na wszystkich uczestników stosunków międzynarodowych we współczesnym świecie. Starają się zdefiniować relacje między nimi i ułożyć hierarchię ich znaczenia na arenie międzynarodowej.

Faza realizacyjna

1. Podział klasy na cztery równoliczne grupy. Każda z nich proszona jest o przygotowanie definicji i przykładów różnych typów mocarstw. Następuje zmiana składów grup, tak aby

w każdej grupie znalazła się przynajmniej jedna osoba z każdej pierwotnej grupy. Uczniowie wspólnie w nowych grupach przygotowują definicje wszystkich pojęć. Sprawdzają ich prawdziwość w *Leksykonie stosunków międzynarodowych*.

2. Podział klasy na trzy grupy. Każda z nich przygotowuje krótkie scenki prezentujące międzynarodowe negocjacje, mediacje i arbitraż.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel prosi o ocenę znaczenia różnych podmiotów stosunków międzynarodowych. Podjęta zostaje dyskusja na temat relacji między nimi. Uczniowie oceniają skuteczność różnych metod zapobiegania konfliktom międzynarodowym.

2. Wybrana lub chętna osoba podsumowuje dyskusję.

3. Uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenia 5–8 z sekcji „Sprawdź się”.

Praca domowa:

Napisz esej na temat trwającego konfliktu międzynarodowego i zaproponuj sposób jego rozwiązania.

Materiały pomocnicze:

Teresa Łoś-Nowak (red.), *Współczesne stosunki międzynarodowe*, Wrocław 2008.

Czesław Mojsiewicz (red.), *Leksykon współczesnych stosunków międzynarodowych*, Wrocław 2000.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat może zostać wykorzystany jako wstęp do oceny relacji międzynarodowych państwowych i znaczenia państw we współczesnych stosunkach międzynarodowych.